

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

71 – 121 / 12
Београд

дел.бр. 24626 датум 02. 10. 2012.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**МОНИТОРИНГ УСТАНОВА
У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ**

**МОНИТОРИНГ
ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА**

Извештај о посети ПС ЧАЈЕТИНА

Београд, јул 2012. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, са службеним лицима која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређење услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

План посета НПМ за 2012. годину је сачињен у складу са договором Заштитника грађана, Покрајинског Омбудсмана и изабраних удружења која су задужена да системски прате положај лица лишена слободе у посебним областима. Пошавши од намере да НПМ у наредне четири године посети све установе у којима се налазе лица лишена слободе, предвиђено је да се током 2012. године обави око 80 посета, од чега 50 полицијских станица, 10 затвора, 5 психијатријских болница, 6 установа социјалне заштите стационарног типа, прихватилиште за странце и 10 домова за старе особе и геронтолошких центара. Редовне посете установама ће бити најављене, а по потреби ће се обавити без претходне најаве.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ ће одржавати стални дијалог са посећеном установом као и органом у чијем је саставу, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011

² 12. децембра 2011. године

³ објављеном 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	Полицијска станица Чајетина <i>/ у саставу Полицијске управе Ужице</i>
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011)
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем грађана Београдски центар за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, у складу са Планом посета Националног механизма за превенцију тортуре за 2012. годину
ДАТУМ ПОСЕТЕ	12. јула 2012. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена писаним путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	вођа тима: Предраг Андрић, виши саветник Заштитника грађана чланови тима: Јелана Самарџић, Млађи саветник Заштитника грађана Јелана Јелић, Млађи саветник Заштитника грађана Бојан Гавриловић, представник Београдског центра за људска права

ТОК ПОСЕТЕ

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је разговором са Александром Коловићем, командиром Полицијске станице Чајетина, Полицијске управе Ужице, којом приликом је указано је на мандат НПМ, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Полицијској управи. Командир Полицијске станице је представио Полицијску станицу у општим цртама, и указао на основне проблеме са којима се Полицијска станица суочава у раду.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

Тим НПМ је посету наставио обиласком зграде Полицијске станице Чајетина. Извршен је увид и фотографисање просторија за полицијско задржавање и извршен обилазак просторије за испитивање осумњичених.

ФАЗА III: РАЗГОВОР СА ЗАТЕЧЕНИМ ЛИЦИМА

Тим НПМ није обавио појединачне интервјуе са лицима лишеним слободе у Полицијској станици Чајетина, јер у моменту посете није затечено ни једно лице коме је одређено полицијско задржавање. Обављени су разговори са затеченим полицијским службеницима који су чланове тима НПМ информисали о начину рада, као и проблемима са којима се суочавају у раду.

ФАЗА IV: УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид и копирање документације у предметима лица према којима је одређено задржавање.

ФАЗА V: ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета Полицијској станици Чајетина окончана је завршним разговором тима НПМ са руководством Полицијске станице.

Вођа тима НПМ указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања, као и односу запослених према тиму НПМ. Прибављена су и додатна објашњења о појединим релевантним околностима. Изражена је спремност руководства Полицијске станице да се спроведу мере које буду предложене у извештају о посети.

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Полицијској станици Чајетина остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ и преглед свих просторија и инсталација, фотографисање, пружили све тражене информације, омогућили несметан приступ, увид и фотографисање тражене документације, без обзира на степен њене тајности.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОЛИЦИЈСКОЈ СТАНИЦИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	ЧАЈЕТИНА <i>у саставу Полицијске управе Ужице</i>
Адреса ПС	Ул. Краља Александра бр. 37, 31310 Чајетина
Тел. ПС	031 / 831 - 222
Командир ПС	Владан Шкодрић
Испоставе и одсеци у ПС (који примењују полицијска овлашћења)	Одсек криминалистичке полиције Полицијска испостава
Просторије за полицијско задржавање у ПС	Не постоје просторије за полицијско задржавање. Лицима којима је одређено задржавање по Закону о безбедности саобраћаја на путевима и по Закону о полицији - јавни ред и мир, се задржавају у Полицијској управи Ужице Лица којима је задржавање одређено по Законнику о кривичном поступку смештају се у притворској јединици ОЗ Ужице

Број лица којима је одређено задржавање у ПС у 2011. г.	Због кривичног дела	6
	Због прекршаја	55
Број обављених лекарских прегледа задржаних лица у 2011. г.		4
Исхрана лица у време задржавања	Не обезбеђује се	
Број задржаних лица којима је решењем суда одређен притвор у 2011. г.		4
Употреба средстава принуде од стране полицијских службеника ПС у 2011.г.	Физичка снага	7
	Службена палица	-
	Средства за везивање	2
	Ватрено оружје	-
Притужбе на поступање полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број притужби	6
	Број основаних притужби	1
Дисциплински поступци за извршене повреде службене дужности полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број поступака	12
	Изречених мера за тешке повреде	4 новчаних казни 1 ослобођен
	Изречених мера за лаке повреде	4 новчаних казни 1 ослобођен
	Поступци у току - неокончани	5

ПОСТУПАЊЕ У ОСТВАРИВАЊУ ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА

Затечени полицијски службеници су навели следеће:

Лице које је лишено слободе се одмах обавештава о својим правима, и то најпре усмено, а затим путем обрасца, ког лице лишено слободе својеручно потписује, како би се отклонила недоумица да ли је заиста поучено о својим правима. Ако лице лишено слободе не зна српски језик, или ако је реч о особи оштећеног слуха, ангажују се овлашћени тумачи по списку. Пре свега лице се поучи: да није дужно ништа да изјави и да све што изјави може бити употребљено као доказ, да има право на браниоца по свом избору, да несметано контактира са браниоцем и да бранилац присуствује његовом саслушању, да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору и да има право да га прегледа лекар.

Личне претресе лица лишених слободе увек обавља службено лице истог пола као и лице које се претреса. У случају одузимања ствари не сачињава се посебна потврда о привремено одузетим предметима, већ се у саставу решења о задржавању сачињава списак одузетих предмета које потписује лице коме је извршено одузимање.

Обавештавање блиских лица по захтеву лица лишених слободе се обавља одмах по лишењу слободе, о обавештавању се увек сачињава службена белешка. Ако је потребно да се предузму мере за збрињавање деце или других лица о којима се лице лишено слободе стара одмах се обавештава надлежни Центар за социјални рад.

Лицу лишеном слободе се омогућује право да позове изабраног браниоца, а бранилац по службеној дужности се одређује по списку Адвокатске коморе Чачак, уз потпуно поштовање редоследа по списку. Указују да велики број адвоката одбија да приступи из разлога неуредног плаћања за пружене услуге бранилаца по службеној дужности, што додатно отежава рад.

Решење, односно наредба о задржавању лица се доноси најкасније у року од два сата по лишавању слободе, рок задржавања почиње да тече од момента лишавања слободе (по ЗКП и ЗОБС), односно од момента довођења у просторије полиције (по ЗЈРМ). Решење, односно наредба о задржавању се уручује задржаном лицу одмах. Решење о задржавању лица садржи правну поуку, а наредба о задржавању не садржи поуку о правном леку, јер исти није предвиђен.

Лекарски прегледи се обављају увек када лица лишена слободе то затраже и увек након примене мера принуде. Прегледи се обављају у оближњем здравственом центру. Не постоји проблем у вези обављања лекарских прегледа. Лекарски налаз и остала медицинска документација о прегледу се даје лицу лишеном слободе.

Извештај о употреби средстава принуде се сачињава у сваком случају када се примене средства принуде.

Лица којима је задржавање одређено наредбом због прекршаја по ЗОБС и ЗЈРМ у трајању до 12 сати задржавају се у просторијама за полицијско задржавање у ПУ Ужице. Лица којима је задржавање одређено решењем по ЗКП у трајању до 48 сати смештају се у притворској јединици ОЗ Ужице, у Ужицу, чије задржавање прати и обезбеђује полицијски службеник.

Полицијски службеници су навели да се у протеклих годину дана шест лица лишених слободе притужило на рад службених лица, али је утврђено да је само једна притужба била основана. Спроведено је 12 дисциплинских поступака и то су изречене четири мере новчане казне за тешке повреде, једно ослобођење од притужби и једна мера новчане казне за лаке повреде и једно ослобађање од притужбе.

ПОЛИЦИЈСКО ЗАДРЖАВАЊЕ

Полицијска станица Чајетина нема просторије за задржавање.

УТВРЂЕНО

У Полицијској станици Чајетина не постоје просторије за задржавање.

РАЗЛОЗИ:

Просторије за полицијско задржавање морају бити довољно простране. Морају имати најмање 6 квадратних метара ако су намењене за смештај једног лица, односно најмање 4 квадратна метра по особи ако су намењене за смештај више лица⁴. Размак између зидова просторије мора бити најмање 2 метра, висина од пода до плафона најмање 2,5 метра, а уколико су мањих димензија могу се користити само ако боравак у њима не траје дуже од неколико сати⁵. Просторије морају бити суве и проветрене, мора да постоји доток свежег ваздуха, као и да су осветљене како природним, тако и вештачким светлом, загрејане у складу са климатским приликама, опремљене креветом, душеком и довољним бројем ћебади, са санитарним уређајима, са дугметом електричног звона за позивање дежурног полицијског службеника, са простором за време на свежем ваздуху, са контролом путем видео-надзора и без елемената који у редовном току ствари могу послужити за самоповређивање задржаног лица⁶. У просторијама треба да је обезбеђено коришћење текуће воде за пиће или да се задржаним лицима омогући довољна количина воде за пиће у оригиналној пластичној амбалажи⁷. У просторијама за полицијско задржавање потребно је поставити обавештење да је просторија под видео надзором⁸.

ПРЕПОРУКА

У згради ПС Чајетина ће се обезбедити просторије за полицијско задржавање које испуњавају важеће стандарде.

У ПС Чајетина, који се налази у старој троспратној згради у лошем стању, у приземљу зграде постоји просторија у којој се налази дежурна служба, а на друга два спрата су распоређене канцеларије полицијских службеника, као и канцеларије у којима се спроводи саслушање. Иако у дежурној служби постоји посебан метални орман за одлагање одузетих предмета који је закључан, у једној канцеларији у којој се спроводи саслушање налазиле су се аутоматске пушке које требају, према речима службеног лица, да се пошаљу јавном тужилаштву као докази у поступку, а у другој канцеларији исте намене се налазила метална коса (метални део оруђа за кошење траве) и још један метални предмет. Сви ови нестандардни предмети нису били обележени.

⁴ СРТ, Report to Serbia (2007), стр. 36.

⁵ СРТ, Second General Report (1991), стр. 43.

⁶ Заштитник грађана, Препорука 12 - 2619/ 10; у том смислу и СРТ, Serbia (2007), стр.36.

⁷ Извештај Националног механизма за превенцију тортуре о посети ПУ Јагодина од 12. марта 2012. године.

⁸ Извештај Националног механизма за превенцију тортуре о посети ПС Њуприја од 12. марта 2012. године.

УТВРЂЕНО

У ПС Чајетина, у просторијама за саслушање лица, затечени су предмети, одузети од учинилаца кривичних дела, који не припадају стандардној опреми.

РАЗЛОЗИ

Предмети који не припадају стандардној опреми у полицијској станици и предмети одузети од учинилаца кривичних дела не смеју се држати у полицијским просторијама за задржавање или испитивање лица.

Предмети који су заплењени током криминалистичке истраге треба да буду евидентирани у посебној књизи евиденција, прописно обележени (уз назнаку случаја на који се односе) и складиштени на издвојеном месту предвиђеном за то⁹.

ПРЕПОРУКА

ПС Чајетина ће из просторија за задржавање или испитивање лица уклонити све предмете који не припадају стандардној опреми посебно предмете одузете од учинилаца кривичних дела.

ПС Чајетина ће предмете који су одузети током криминалистичке истраге евидентирати у посебној књизи евиденција, прописно обележити (уз назнаку случаја на који се односе) и складиштити на издвојеном месту предвиђеном за то.

⁹СРТ, Report to Serbia (2007), 15.

УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у књиге задржавања које се воде у ПС Чајетина, нису уочене неправилности.

Извршен је увид у предмет бр. 15/12 задржаног лица В. Ј. рођеног 01. октобра 1985. године у Ужицу, са пребивалиштем у Чајетини. Разлог за задржавање је по Закону о безбедности саобраћаја. Решењем о задржавању, донетим 19. јуна 2012. године у 01,00 сати В. Ј. је одређено задржавање почев од 19. јуна 2012. у 01,00 сат, до 19. јуна 2012. године у 11 сати и 50 минут. У Записнику о задржавању лица од 19. јуна 2012. године наведено је да је према В. Ј. одређено задржавање почев од 19. јуна 2012. године у 01,00 сати а да је задржавање завршено 19. јуна 2012. године у 11 сати и 50 минут (у трајању од десет сати и педесет минута). У решењу о задржавању је констатовано да је В. Ј. под дејством 1,74 промила алкохола у организму нарушио Закон о безбедности саобраћаја тако што је изазвао саобраћајну незгоду и побегао са места догађаја. На Записник о задржавању је констатовано да је поучен о правима која му припадају по закону, о правима је поучен на српском језику, те је посебно поучен о праву да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору а што је задржано лице потврдило својим потписом на Записнику. Лекарски преглед је лице одбило што и стоји у Записнику.

Извршен је увид у предмет бр. 01/12 задржаног лица Д. К. рођеног 01. маја 1954. године у Шљивовици, са пребивалиштем у Шљивовици. Разлог за задржавање је по Закону о јавном реду и миру. Решењем о задржавању, донетим 12. марта 2012. године у 19 сати и 30 минута Д. К. је одређено задржавање почев од 12. марта 2012. у 19 сати и 30 минута, а најдуже до 13. марта 2012. године у 07 сати и 30 минута. У Записнику о задржавању лица од 12. марта 2012. године наведено је да је према Д. К. одређено задржавање почев од 12. марта 2012. године у 19 сати и 30 минута а да је задржавање завршено 13. марта 2012. године у 07 сати и 30 минут (у трајању од дванаест сати). У решењу о задржавању је констатовано да је Д. К. под дејством 2,71 промила алкохола у организму нарушио Закон о јавном реду и миру тако што је у видно алкохолисаном стању дошао у кућу своје мајке и на исту бацао пластичну пикслу и претио како ће је убити. На Записник о задржавању је констатовано да је поучен о правима која му припадају по закону, разлог његовог привођења и задржавања, те је посебно поучен о праву да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору. Лице није имало видљиве повреде, а право на лекарски преглед је лице одбило, што је лице и потврдило својим потписом на Записнику.

Извештај сачинио:

Предраг Андрић

Јелена Јелић

Јелена Самарџић

Стручна служба
Заштитника грађана

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Милош Јанковић